

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט, ה'תשל"א

חלק ד – יו"ל לש"פ יתרו, יום ההילולא כ"ב שבט, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט ה'תשע"ז

שישים ושבע שנה לנשיאותו

נדפס על ידי ולזכות

דוד בן רחל וזוגתו מרת חנה בלומא בת גיסא בריינא

בנותיהם ובניהם

ליבא בת חנה בלומא, ריזל בת חנה בלומא,

שמואל בן חנה בלומא, רבקה בת חנה בלומא,

שטערנא שרה בת חנה בלומא, זלמן לייב בן חנה בלומא,

פייגא בת חנה בלומא

פרקש

ולזכות הוריהם

הרה"ג הרה"ח ר' יקותיאל בן לאה רחל וזוגתו מרת רחל בת ליבא

פרקש

הרה"ג הרה"ח ר' אברהם מענדל בן פייגא וזוגתו מרת גיסא בריינא בת ריזל

פרידלאנד

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ולהצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה.

שהחיינו וקיימנו והגיענו הגיע מבית הכורך תורת מנחם התוועדות כרך נט

הכולל את המאמרים והשיחות

מש"פ שמות, מבה"ח שבט עד ש"פ צו, כ"ף אדר שני ה'תש"ל

בספר זה שיחות, מאמרים ומענות חדשים שלא ראו את אור הדפוס

שיחות ומאמרים אלו נלקטו אחד אחד מסלילי הקלטה ורשימות

שנרשמו בשעתם ע"י החוזרים שיחיו, ונשארו בכתובים עד לאחרונה

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובחנויות הספרים קה"ת בארה"ב ובאה"ק

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ יתרו, יום ההילולא כ"ב שבט הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק רביעי ואחרון מהתוועדות מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ שמות, חלק שני לש"פ בא, חלק שלישי לש"פ בשלח).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק שירה, ה'תשנ"ז,

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק" ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ג) מה ששואל ע"פ המובא בתניא ובדא"ח שבעשיית מצוה הרי כח העשיי נכלל בקדושה, הרי איך יהי' במצוה הבאה בעבירה,

הנה יש ללמוד זה מהמבואר בתניא פרק ח' (ויש להעיר ג"כ מהלכות ת"ת לרבינו הזקן פרק ד' סוף סי' ג') שאף שהעשיי עצמה היא מג"ק אבל מאחר שהי' בזה ג"כ ענין של מצוה הרי כשיעשה תשובה אח"כ מוציאה מהקליפה ונכללת בקדושה,

בברכה.

ג) מה ששואל .. במצוה הבאה בעבירה: לתוכן סעיף זה (ובהמשך לו), ראה אג"ק ח"ח שם (ס"ז). המובא בתניא ובדא"ח שבעשיית מצוה כו': ראה תניא פל"ה (מה), א. ובכ"מ.

נד. בפסוק⁸⁶ "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת" — נאמר "שירה" לשון נקבה; וישנו גם הפסוק¹⁹³ "שירו לה' שיר חדש", לשון זכר.

ואיתא במכילתא¹⁹⁴: "כל השירות כולן קרואות בלשון נקבה, כשם שהנקבה יולדת (מתוך צער לידה), כך התשועות שעברו היו אחריהם שעבוד, אבל התשועה העתידה להיות, אין אחרי' שעבוד, לכך קרואה בלשון זכר .. כשם שהזכר אינו יולד וכו'".

וכללות הביאור בזה — כמבואר בכ"מ¹⁹⁵ שגלות נמשל לעיבור. וכמרומוז גם בנגלה, כדברי הגמרא¹⁹⁶: "מאי פרשת העיבור .. אפילו בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשר עוברה כו'", היינו, ששעת הצרה, זמן הגלות, הוא בדוגמת המעמד ומצב של "אשה עוברה". וזהו גם הפירוש הפשוט במ"ש ביחזקאל¹⁹⁷ בנוגע לזמן הגאולה (שלכן אומרים זאת ב"הגדה של פסח"): "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמין ואומר לך בדמין חיי", שמזה מובן, שלפני כן הי' זמן העיבור.

ומבואר בארוכה בהדרושים¹⁹⁸ א' הביאורים לכך שהגלות נמשל לעיבור (וכן לשינה¹⁹⁹):

בשעת העיבור נמצא הולד במעמד ומצב ש"ראשו בין ברכיו"²⁰⁰, והיינו, שלא ניכר בגלוי השכל שבראש, כי אם הברכים והרגלים.

ודוגמתו בזמן הגלות — ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו"²⁰¹, והרי "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות"²⁰², והיינו, שכאשר האדם אינו מציית לשכלו ("נכנס בו רוח שטות"), אזי בא לידי חטא, ועי"ז נעשה ענין הגלות. וזהו שבזמן הגלות "ראשו בין ברכיו" — שאף שיש לו "ראש", וכל שאר האברים הדרושים, מ"מ, "ראשו בין ברכיו", היינו, שהפועל והמנהיג אצלו הוא כח העשיי, ואילו השכל אינו מאיר אצלו כדבעי, ובמילא, הרי זה מונע ממנו לבטל את "חטאינו", ולכן נשאר עדיין המעמד ומצב ד"גלינו מארצנו".

וזהו גם שבזמן שביהמ"ק הי' קיים היו כל הענינים מוארים, ולא

193) ישעי' מב, יו"ד. תהלים צו, א. ועוד. מקומות שנסמנו בתו"מ שם.
194) בשלח עה"פ. הובא בתוד"ה ה"ג 199) ראה מקומות שנסמנו בתו"מ שם. ונאמר — פסחים קטז, ב.
195) ראה תו"מ ח"ז ריש ע' 198. וש"נ. וראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' פ ואילך, ובהערה 41 שם. וש"נ.
196) ברכות כט, ב. 200) נדה ל, ב.
197) יחזקאל טז, ו. 201) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.
198) תו"א ותו"ח ר"פ וארא. וראה גם 202) סוטה ג, רע"א.

רק בכיהמ"ק עצמו, אלא "ממנו אורה יוצאה לכל העולם"¹⁰⁵; והרי ענין האור אצל האדם הו"ע השכל, כמ"ש²⁰³ "החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך", והיינו, שהחילוק בין "כסיל" ל"חכם" הוא — שאצל הכסיל שורר חושך, ואילו אצל החכם מאיר אור, כיון שמאיר אצלו השכל, ובפרט שכל התורה, שנקראת "תורה אור"²⁰⁴.

ולאחרי כן מגיע הזמן שמסתיים ה"עיבור" ונעשית ה"לידה",

ועד לאופן ד"רני עקרה לא ילדה"²⁰⁵, שאפילו בנוגע ליהודי שצוּק שאין לו שייכות ליהדות, ואומר, שביחס אליו נחשבת כנס"י ל"עקרה (ש)לא ילדה", כיון שאינו מחשיב את עצמו לבן ישראל, "לא עמי אתם"²⁰⁶ — הנה תמורת זה נעשה "רני עקרה", שהיא אצלה שירה נוספת, "כיתרון האור מן החושך"²⁰⁷, כי, לא רק אלו שידעו מיהדותם התחזקו וביטלו את "חטאינו", ובדרך ממילא ביטלו את הענין ד"גלינו מארצנו", אלא יתירה מזה, שגם מי שאתמול לא רצה להכיר בכך ש"כנסת ישראל" היא "אמו", הנה בשעתא חדא וברגעא חדא מתהפך מן הקצה אל הקצה, ולכן הרי זה מעורר שמחה גדולה ביותר, כמשל²⁰⁸ שמחת המלך כשפוגש את בנו שהיה בשבי' בבית האסורים משך זמן רב (בערך לבן המלך), ואח"כ יצא מבית האסורים, שאז השמחה היא גדולה ביותר, בגילוי וברעש, שלא בערך לגבי השמחה עם בנו כשרואה אותו בהיכל המלך בתמידות.

נה. וזהו אחד החילוקים בין "ימי צאתך מארץ מצרים" לגאולה העתידה לבוא באופן ד"אראנו נפלאות"²⁰⁹:

ביצי"מ היו בני' במדרגת צדיקים — שהרי יצי"מ היתה קודם מ"ת, שאז הי' אצל בני' ענין הגירות כהלכה²¹⁰, ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"²¹¹, כך, שיצי"מ היא גאולה של צדיקים.

ואילו הגאולה העתידה לבוא קשורה עם ענין התשובה — "אתא לאתבא (אפילו) צדיקיא בתובתא"²¹², וכפס"ד הרמב"ם²¹³ "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין", שלכן תהי' אז

203	קהלת ב, יד.	209	מיכה ז, טו.
204	משלי ו, כג.	210	ראה יבמות מו, א.ב. וש"נ.
205	ישעי' נד, א.	211	שם כב, א. וש"נ.
206	הושע ב, א.	212	ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.
207	קהלת שם, יג.	213	הלי' תשובה פ"ז ה"ה.
208	ראה תניא פל"א.		

(ב) בתו"א פי יתרו ד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה סעיף ד' (עג' ב) מ"ש שם שהמצות "אינו יכול להמשיך מי שאינו ראוי לכך, כגון קטן ואשה שפטורים, שכל שאינו מחויב בדבר אינו ממשיך כלום, וכש"כ עכו"ם וכו", ומקשה שהרי גם אשה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא, וברכה הרי ענינה המשכה, וכן גם קטן הרי כיון שאביו מחויב לחנכו הרי לימודו ממשיך ובפרט ע"פ המובא בדרז"ל ובתניא ענין הבל תשב"ר.

הנה י"ל בכל הני"ל, שהרי במאמר הני"ל קודם לזה (שמדבר בענין המצות) מביא הענין "דתר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור שבכתר וכו' וזהו ענין מתן תורה וכו' וניתן זה במ"ת כו' כי עם היות ששרש המצות עצמן בכתר אינו יכול להמשיך כו"ו וכני"ל, הרי ברור שבזה מדבר בהמשכות שהכח ע"ז ניתן ע"י מתן תורה, [דגם שבע מצות דרבנן נכללו בזה וכמ"ש תר"ך מצות, (עין אגה"ק סי' כ"ט דף ק"ן, א)], משא"כ מה שהנשים ממשיכים וכן מה שתשב"ר ממשיכים זה ממקום גבוה יותר מאשר המצות שמחויבים בהם, ועד"ז אינו מדבר במאמר הני"ל, וכמבואר בכ"מ בדא"ח מעלת ענינים שנק' רשות על אותם הענינים שהם חובה, וידוע שזה ג"כ הטעם שהנשים מברכות וכמובא נשים סומכות **רשות** (עירובין צו, ב). — ועפ"י יתורף ג"כ מה שממשיכים ע"י ברכות דתפלת ערבית רשות וכיו"ב. — ולהעיר מלקו"ת חוקת ס, א.

ויש להעיר אשר בתו"א שמות ד"ה הבאים ישרש פ"ב ששם אינו מודגש ענין המס' דתר"ך מצות ומ"ת, הרי אינו מביא דוגמא אלא מעכו"ם ולא מקטן ואשה והוא מתאים להני"ל.

(ב) בתו"א פ' יתרו .. אשה .. קטן .. ממשיכים כו': לתוכן סעיף זה (ובהמשך לו), ראה אג"ק ח"ח שם (ס"בד).

אשה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא: ראה שו"ע אדה"ז סי"ז ס"ג. וש"נ.

וברכה הרי ענינה המשכה: ראה תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

קטן .. שאביו מחויב לחנכו .. לימודו: ראה בזה אג"ק שם (ס"ה"ו).

המובא בדרז"ל ובתניא ענין הבל תשב"ר: ראה שבת קט, ב (נחבאר באג"ק שם — ס"ד).

תניא קר"א קנה, א.

ועד"ז: = ועל דבר זה.

וכמבואר בכ"מ בדא"ח מעלת ענינים שנק' רשות: ראה לקו"ת דרושי סוכות פ, סע"ג. שה"ש

כד, ב. ובכ"מ.

נשים סומכות רשות (עירובין צו, ב): על קרבנן — "אע"ג דכתיב (ויקרא א, ב ואילך) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם, וסמיך לי' וסמך ידו, בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות" (פרש"י שם). ובתוד"ה דילמא (שם, סע"א) — "מכאן אר"ת דמותו לנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כו".

דתפלת ערבית רשות: ברכות כו, ב. וש"נ.

בתו"א שמות ד"ה הבאים ישרש פ"ב: נג, ד.

הוספה

בי"ה, ט"ו טבת תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה"ר אברהם זוסיא שי

שלום וברכה!

במענה על שאלותיו:

(א) בענין פתיחת וסגירת הזיפער בשבת, ורוצה לדמות זה להדין המבואר בשו"ע או"ח סימן ש"מ (ויש להעיר ג"כ משו"ע סימן שי"ז).

הנה כפי שביארו לי מלאכת הזיפער, אינו דומה להנייל, כי אין כאן חוט המחבר, כ"א שהוא ע"ד הכנסת קרסים בלולאות, היינו שבחלק אחד נמצא בליטה ובחלק שכנגדו שקיעה, והלשון — דער צינגעל — ענינו הוא שמתאים ומכניס הבליטה בהשקיעה (והוא ע"ד מעברות נחלי ארנון בהנס דשם המבואר בברכות ר"פ הרואה וברש"י פ' חקת) ובמילא אין זה ענין של תפירה, וגם מעשה אומן אין כאן.

הערה: דא"ג אם גם הי' כאן חוט המחבר, הי"ז עדיף יותר מהתנאים דשו"ע סימן ש"מ שצריך שיהי' תפור סביב הנקב וכאן כל הצדדים הם של מתכות.

מוה"ר אברהם זוסיא: זיסקינד. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"כ אגרת ז'תרנ, ובהנסמן בהערות שם.

(א) בענין פתיחת וסגירת הזיפער [=רוכסן] בשבת: לתוכן סעיף זה (ובהמשך לו), ראה אג"ק ח"ח — נספח לאגרת ב"שלה (בתחלתו).

להדין המבואר בשו"ע או"ח סימן ש"מ: ראה שו"ע אדה"ז שם סי"ג (וש"נ): "ואותן שמהדקי'ן הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמתחים אותו ומתהדק, אסור למותחו בשבת משום תופר .. אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה ובעיגול, שאז אינו דומה לתופר כו"ו." (ויש להעיר ג"כ משו"ע סימן שי"ז): ראה שו"ע אדה"ז שם סי"ז (וש"נ): "ויש מתירין בתפירה שאינה של קיימא לנתק או לחתוך". וראה גם אג"ק ח"א אגרת ג'תשפט (ס"ב).

מעברות נחלי ארנון .. בברכות ר"פ הרואה וברש"י פ' חקת: בברכות ר"פ הרואה (נד, א ואילך — ובפרש"י): "הרואה .. מעברות נחלי ארנון .. צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום .. כי הו' קא חלפי ישראל אתו אמוראי עבדי להון נקירותא (מערות) וטשו (נחבאו) בהון, אמרי, כי חלפי ישראל הכא נקטלינון .. כיון דאתא ארון אדבקו טורי בהדי הדדי וקטלינון כו"ו; וברש"י פ' חקת (כא, טו) — שהאמוריים נחבאו ב"המערות שבהרים .. והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרב לצד הר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום".

שמחה גדולה ביותר — "רני עקרה גו", כמשל הנ"ל משמחת המלך. ולכן לעתיד לבוא יהי' הענין של יצי"מ בדרך טפל²¹⁴, והעיקר יהי' ענינה של הגאולה העתידה — בדוגמת מעלת השמחה שבענין התשובה שהי' בגאולה העתידה לגבי השמחה שבעבודת הצדיקים שהיתה ביצי"מ.

ועפ"ז מובן גם החילוק בין השירה של יצי"מ לשירה דלעתיד לבוא:

כיון שביצי"מ הי' כלל ישראל במעמד ומצב של צדיק, שלא שייך אצלו הנסיון של מי שחטא כו' — הרי מובן, שלאח"ז יכול להיות ענין של שעבוד כו'. ולכן נאמר ביצי"מ "שירה" לשון נקבה, בדוגמת נקבה שיש לה צער לידה כו';

משא"כ בנוגע לגאולה העתידה שתהי' קשורה עם ענין התשובה — הרי זה ע"ד מ"ש הרמב"ם²¹⁵ בביאור הטעם ש"מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו", שזהו לפי שבעל תשובה "טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו", ולכן גדלה מעלתו מצדיק שלא חטא מעולם. ולכן נאמר לעתיד לבוא "שירו לה' שיר חדש", לשון זכר, כיון שזוהי גאולה שלימה שאין אחרי' שעבוד.

נו. אך אעפ"כ מתברכים ("מ'ווינטשט זיך") שיהי' הענין ד"בני ישראל יוצאים ביד רמה" הן באופן של "שירה" והן באופן של "שיר". ואכן מצינו ב' ענינים אלו הן בנוגע לגאולה העתידה לבוא והן בנוגע ליציאת מצרים:

בנוגע לגאולה העתידה לבוא — הנה אע"פ שעז"נ "שירו לה' שיר חדש", הרי גם לעתיד לבוא מזכירין יצי"מ, כפי שדרשו חז"ל²¹⁴ על הפסוק²¹⁶ "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך", "להביא לימות המשיח", ובמילא יהי' אז גם ענין ה"שירה", כמו ביצי"מ.

ובנוגע לגאולת מצרים, שאז היתה "שירה" לשון נקבה — הרי ידוע הדיוק²¹⁷ במ"ש²⁰⁹ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", "כימי" לשון רבים, אף שהיציאה ממצרים היתה ביום אחד, כמ"ש "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים", בט"ו ניסן, שזהו לפי שביצי"מ התחילה כבר גם הגאולה באופן ד"אראנו נפלאות" שתהי' בגאולה

(217) רד"ה כימי צאתך תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159), מזח"ג קעו, רע"א. וראה גם זח"א בהשמטות ס"י כה (רסא, ב), הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז).

(214) ראה ברכות יב, סע"ב.

(215) שם ה"ד.

(216) פ' ראה טז, ג.

האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהי "שיר" לשון זכר, ונמצא, שב"שירה הזאת" היתה כבר ההתחלה ד"שיר חדש" (שלכן הובא כבר ענין זה במכילתא על אתר), ע"ד שגם לעת"ל כשיהי' "שיר חדש" יזכירו את יצ"מ שבה הי' ענין ה"שירה".

נז. וה"בכך" מזה בנוגע לעניננו:

אע"פ שיודעים שנמצאים בגלות, ובחושך כפול ומכופל, ועד ש"בכל יום ויום מרובה כו"²¹⁸, שהגלות נעשה קשה וחשוך יותר, כפי שרואים מהגזירות כו', ובפרט הגזירות שיהודים מקשים על עצמם את חיי התומ"צ — צריך לידע, שאע"פ שבאים מ"שירה" לשון נקבה, גאולה שיש אחרי' שעבוד, הרי הולכים לקראת "שיר חדש" לשון זכר, בגאולה האמיתית והשלימה.

וכיון שהרמב"ם²¹⁹ פוסק "צריך כל אדם שיראה את עצמו .. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב .. עשה מצוה אחת (מעשה אחד, דיבור אחד, ואפילו מחשבה אחת) הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות" — הרי זה נותן כח לסבול ("איבערטראגן") את החושך ולצפות ("ארויסקוקן") לאור.

ובכחו של יהודי — עי"ז שמתגעגע ומשתוקק ומקוה שיבוא כבר האור ד"שיר חדש" שאין אחריו חושך, ויתירה מזה, שהחושך עצמו יאיר, "לילה כיום יאיר"²²⁰ — לקרב ולמהר את הקץ, ולהמשיכו למטה מעשרה טפחים בגלוי, אמן כן יהי' רצון, במהרה בימינו ממש.

* * *

נח. בהמשך להמדובר בארוכה לעיל (סי"ב) בנוגע לשמו הראשון של בעל ההילולא, "יוסף", ע"ש "יוסף ה' לי בן אחר", שזהו בן שעושה גם מ"אחר" להיות "בן" כמותו, שענין זה הי' עיקר נקודת עבודתו — יש להתעכב גם על הנקודה השני' שמודגשת בשמו השני, "יצחק":

בנוגע לשם יצחק, מפורש בתורה שבכתב, בחומש, פירוש וטעם קריאת שם זה — ע"ש "כל השומע יצחק לי"²²¹, דכיון שאברהם הי' אז בן מאה שנה, ושרה היתה בת תשעים שנה, איך יתכן שיוולד להם בן?! ולכן, כשנולד בן, קראוהו בשם יצחק, כיון ש"כל השומע יצחק לי".

הרמב"ם¹⁴³ — בשר ודם, מזרע דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות, שילחם מלחמות ה', ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל — להוציא את בני מהגלות הגשמי כפשוטו.

והרי סוכ"ס זוהי תכלית הכוונה — כאמור לעיל²⁹⁴ — דירה לו ית' בתחתונים, בגוף ובשר הגשמי, ובשביל זה יש צורך שיהודי יהי' במעמד ומצב של חירות, שיוכל ללמוד תורה ולקיים מצוות כדבעי, שכן, אע"פ שהוא עושה זאת אפילו בזמן הצרה ועקתא, ו"כל המקיים את התורה מעוני" מובטח לו ש"סופו לקיימה מעושר"²⁹⁵, הרי אין זה מגיע להעילוי כשיכולים לעשות זאת במעמד ומצב של רווחה, וכפתגם רבינו הזקן²⁹⁶ שהקב"ה נותן לבנ"י גשמיות, ובנ"י עושים מהגשמיות — ורחניות.

וזהו גם תוכן פס"ד הרמב"ם בסוף הלכות תשובה²⁹⁷ ובסוף הלכות מלכים (שזהו סיום וחותרם ספרו "יד החזקה"), שהסיבה לכך ש"נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם ("נתאוו החכמים והנביאים") לימות המשיח" היא — לפי שכאשר יהיו "כל המעדינים מצויין כעפר", ותהי' חירות מכל עניני שעבוד של פרנסה, של אוה"ע ושל יצה"ר (שכל ענינים אלו באים ביחד, כמובן מדברי הגמרא במסכת ע"ז²⁹⁸), אזי יירבו בחכמה", ו"יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם" — שבזה מתעסקת פנימיות התורה, ועד לאופן שנמשך בחכמה בינה ודעת, עד כמה שנברא יכול להשיג, ובלשון הרמב"ם: "כפי כח האדם",

ומסיים: "שנאמר²⁹⁹ כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה. ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (כבא הד' — ג"פ). והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי".

טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".]

294) במאמר (לעיל ע' ... ואילך).
 295) אבות פ"ד מ"ט.
 296) ראה "היום יום" כו טבת. כט אד"ש.
 297) ו"ש"נ.
 298) ה, א.
 299) ישעי' יא, ט.
 296) ראה גם תו"מ חנ"ט ס"ע 193.

218) סוטה מט, א.
 219) שם פ"ג ה"ד.
 220) תהלים קלט, יב.
 221) וירא כא, ו.

ע"פ המבואר בהשיחה הידועה²⁸⁹ בנוגע להפטרה של פרשת בשלח — שאינה בשירה של זכר, כמו ההפטרה של פרשת האזינו ב"שירת דוד", אלא דוקא בשירה של אשה — "ותשר דבורה" (בהמשך לשירת מרים — "ותקח מרים גו' ותצאן כל הנשים אחרי' גו' ותען להם מרים שירו לה' גו'²⁹⁰).

ומקשרים זאת עם מאורז²⁹¹ "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", ובהתאם לכך, הנה בהפטרה, הקשורה עם זמן הגלות, מדובר אודות הענין העיקרי שעל ידו יוצאים מהגלות — הנהגת נשי ישראל הצדקניות, כדאיתא במדרש²⁹² שגם הגאולה העתידה תהי' קשורה עם הנהגת נשי ישראל הצדקניות.

ולכן, גם בפרשיות התורה, ההדגשה ד"שבת) פרשת שירה" היא בנוגע לפרשת בשלח דוקא, שבה ישנה שירת הנשים, הן בפרשה — שירת מרים, והן בהפטרה — שירת דבורה.

עה. וכיון שהתורה היא הקדמה למעשה בפועל, הרי מובן, שכאשר לומדים בתורה אודות החשיבות של שירת מרים ושירת דבורה, הרי זו הוראה שיש להדגיש עוד הפעם ובתוקף יותר את הזכות והאחריות שמוטלת על הנשים הצדקניות שבדור,

ובאופן ש"ותצאן כל הנשים אחרי'" — שכל הנשים ובנות ילכו בעקבותיהן (אם הן רק ידברו בדרכי נועם, אבל בתקיפות הדרושה), וכולן יחד יאמרו "שירו לה' כי גאה גאה"²⁹⁰,

ובמילא יומשך גם בהנהגה היום-יומית — הן בהנהגה שלהן, והן בהנהגת הבית — שתהי' כפי רצונו של הקב"ה, דכיון שהקב"ה "גאה גאה", "אתגאי על גותניא"²⁹³, הרי אין להתחשב בשום דבר, לפי שהקב"ה הוא למעלה מכולם.

עו. וענין זה יפעל להמשיך את הגאולה מכמו שהיא בתורה שתבוא לידי פועל ממש.

וכמדובר כמ"פ שצריכים את משיח כפי שהוא מתואר בדברי

(289) שיחת אחש"פ תרח"ן — י"ל בליקוט לח (נדפס בלקו"ד ח"ד תרצה, א ואילך, ולאח"ז בסה"ש תרח"ן ע' 277 ואילך). וראה גם שיחת יו"ד שבט תשכ"ט סנ"ה ואילך (תו"מ חנ"ה ע' 227 ואילך). וש"נ.

(290) בשלח טו, כ"א.

(291) סוטה יא, ריש ע"ב.

(292) ראה יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

(293) ת"א עה"פ.

וזוהי הנקודה השני' שמצינו אצל בעל ההילולא — שהיתה אצל התעניינות והשתדלות ויגיעה מיוחדת בנוגע לנוער,

כידוע כמה סיפורים בזה, החל מייסוד "חדרים" ו"תלמודי-תורה" עבור ילדים קטנים (נוסף על ההתעסקות עם קטנים בידיעות למרות היותם גדולים בשנים, אבל בעיקר בנוגע לקטנים גם בשנים), הן במדינה ההיא, והן לאח"ז, בבואו למדינה זו,

וכידוע גם הענין ד"של"ה"²²² — שיסדו שעה מיוחדת ללימוד הדת עבור ילדים שהוריהם לא שלחו אותם לחינוך יהודי, כדי שיקבלו לכל-הפחות מדה מסוימת של יהדות במקום חינוכם הם, בבתי-ספר הממלכתיים, ואח"כ ראו במשך השנים שעמדו מהם אלפים ורבות שעברו ללמוד בישיבות, ונעשו לומדי תורה ומקיימי מצוות ככל הדרוש. וענין זה — בפרט בשנים ההם, בבואו לארה"ב — הוא בבחינת "כל השומע יצחק לי"²²³:

בארה"ב היתה מכו"כ שנים הנהגה מסוימת בנוגע לאופן חינוך הבנים והבנות — שרובם ככולם צריכים ללכת ללמוד בבתי-ספר הממלכתיים, וזהו משטר שנמשך כבר תשעים או מאה שנה וכו'. וא"כ, כאשר לפתע מגיע יהודי שבור בגשמיות, ורוצה לשנות את המצב במדינה, שיוכל עתה להוולד ילד שיתנהג תיכף מקטנותו כרצון אברהם ושרה — הרי "כל השומע יצחק לי"!

לא מדובר כאן אודות אלו שאינם אווזים כלל מאברהם ושרה, שהרי אין להם שום שייכות עמהם, ובמילא לא שייך גם הענין ד"יצחק לי"; "יצחק לי" שייך רק אצל מי שעומד עמו בקירוב, ולכן נפגש עמו, ומביע את רגשותיו בנוגע לחיי אברהם ושרה, וכאשר שומע שאברהם הוא בן מאה שנה ושרה היא בת תשעים שנה, אומר להם: תתיאשו מילדים; אין לילדים שייכות אליכם!

הילדים הם אמנם בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה ורבה רחל ולאה, אבל, לומר שמהם יגדל "עם יהודי" ("א' אידישער פאלק") שילך בדרכיו של אברהם, שעמד בנסיון באור כשדים, כשהשליכו אותו לכבשן האש בגלל אמונתו בה', ועד"ז שרה, שגם לאחרי שירדה למצרים, הנה למרות ש"ותוקח האשה בית פרעה"²²⁴, יצאה ועלתה ממצרים בטהרתה, כפי שהיתה קודם ירידתה למצרים (כדאיתא בזהר²²⁵: "אתת שרה ונחתת

(222) = שיעורי לימוד הדת. (224) לך לך יב, טו.

(223) ראה גם תו"מ חל"ד ע' 155. וש"נ. (225) ח"א קכב, ב.

וסלקת כו"י), ובאופן כזה יהיו גם הילדים של אברהם ושרה, שילכו בדרכים שלהם — הנה ישנם כאלו שהתייאשו מהנוער, בראותם שהנוער יוצא ברעש ("מיט אַ גאַנצן שטורעם") נגד הדור הקודם, וטוען שזהו דור בן מאה שנה, בן תשעים שנה, ואילו הם צעירים, ואיך יכול להיות קישור ביניהם.

וזהו החידוש שבדבר — שבעל ההילולא לא התפעל מזה ש"כל השומע יצחק לי", והשתדל ביותר בנוגע לנוער.

נט. זאת ועוד:

גם כאשר רואים ש"נולד" ילד יהודי, ומגיע לשבת או ליו"ט, או גם באמצע השבוע — ישנם הטוענים שזהו מקרה יחידי, וגם בנוגע למקרה יחידי זה, מי יודע כמה זמן הוא יחזיק מעמד; בסופו של דבר — טוענים הם — ימנע "מנהג המדינה" את מציאותו.

ובכן, מצינו דוגמתו במדרש²²⁶ על הפסוק²²⁷ "ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק", שהיו שם "גדול עולמים" ו"גדולי עולם", וביניהם "עוג", שהי' ענק, "מן הנפילים"²²⁸, ובראותו שנולד בן יחיד לאברהם ושרה, והם טוענים שהקב"ה הבטיח "לזרעך נתתי את הארץ הזאת"¹⁴¹, "לך אתננה ולזרעך"²²⁹, אמר עוג, שבאצבע אחת יכול למנוח את יצחק וכל עניינו. ועל זה אמר לו הקב"ה: "חייך שאת רואה אלף אלפים ורבי רבבות יוצאים מבני בניו, ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידו", ואכן כך הי' בפועל, שעוג מלך הבשן נפל בידי יוצאי חלציו של יצחק!

וטעם הדבר — כי על לידת יצחק ("ואתן לו את יצחק") נאמר²³⁰ "וארבה את זרעו":

לכאורה היכן הוא ריבוי הזרע ("וארבה את זרעו")²³¹ — בה בשעה שהפסוק מוסיף ומפרש "ואתן לו את יצחק"?

אך הענין הוא — שתלוי מי הוא אותו יחיד:

כאשר ישנו יחיד בעל כחות מרובים כו', אבל הוא ישן ואינו עושה מאומה, הנה עד כמה שירבו הכחות והאפשרויות והענינים שלו, הרי הוא נשאר יחיד, וכיון שהוא ישן, הנה סוכ"ס נרדמים גם הכחות שלו;

(226) ב"ר פנ"ג, יו"ד.

(229) לך לך יג, טו. וישלח לה, יב.

(230) יהושע כד, ג.

(231) ראה גם תו"מ ח"ס ע' 70. וש"נ.

(227) וירא שם, ח.

(228) שלח יג, לג. וראה פרש"י לך לך יד,

ואלו שזכו והצליחו להיות הראשונים בזה, ודרים כבר בארץ הקודש — יצאו לקבל פניהם בשמחה ובצהלה, וישמחו יחד עמהם בשירה "להוי" כי גאה גאה", ועד ל"שיר חדש", "שיר" לשון זכר, וכל זה — בקרוב ממש.

* * *

עג. דובר לעיל²⁸⁴ שיום הש"ק זה (שעכשיו נמצאים במוצאי שבת)

נקרא בשם "שבת שירה", כיון שבפרשה מדובר אודות ענין השירה — שירת משה ובני". ובפרט שגם בהפטרה מדובר אודות ענין השירה — "ותשר דבורה"²⁸⁵ (וגם לפי הנוסח שלנו שמתחילים ההפטרה מ"ודבורה אשה נביאה אשת לפידות גו"²⁸⁶, הרי סיום ועיקר הענין הוא "ותשר דבורה", וזוהי השייכות לפרשה).

אך עדיין אינו מובן:

הרי ישנם עוד פרשיות שבהם ישנו ענין של שירה, וא"כ, היו צריכים לקרותם "שבת שירה".

ולדוגמא — כפי שמביא רש"י⁸⁶ מ"ש בפ' חוקת²⁸⁷ "אז ישיר ישראל עלי באר ענו לה". אבל כאן אין הקושיא גדולה כ"כ, כיון ששירת הבאר תופסת רק מקום קטן בכמות בכללות הפרשה, שיש בה כו"כ ענינים נוספים;

אבל הקושיא היא מפרשת האזינו — שנקראת בשם "שירה", כלשון הכתוב²⁸⁸: "השירה הזאת עד תומם", ואדרבה: שירת האזינו תופסת מקום בערך כל הפרשה יותר משירת "אז ישיר" בפרשת בשלח.

וגם מצד ההפטרה — הנה בפרשת האזינו מפטירים לפי כל הנוסחאות ב"שירת דוד" בלבד, ואין נוסחא שבה מתחילים בפסוקים שלפנ"ז או מסיימים בפסוקים שלאח"ז, כמו בפ' בשלח, שיש נוסחאות (וכן הוא נוסח חב"ד) שמתחילים מ"ודבורה אשה נביאה גו".

וכיון שכן, הי' מתאים עיקר השם "שבת שירה" לשבת פרשת האזינו, ואולי גם לפרשת בשלח; ובפועל רואים שדוקא פרשת בשלח נקראת "שבת שירה", ולא פרשת האזינו?

עד. וא' הביאורים בזה:

(284) שיחת ש"פ בשלח בתחלתה (לעיל

(286) שם ד, ד.

(287) כא, יז.

(288) ס"פ וילך. וראה האזינו לב, מד.

ע'...).

(285) ס' שופטים ה, א.

כשר ודם, אלא "למענך ולא לנו"²⁷⁷, שהוא בעצמו יתמסר לך, כפי שהבטיח: "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", וכפירוש רש"י²⁷⁸ ש"הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו", להוציאו מהגלות, ולהביאו לארץ הקודש, בחסד וברחמים, כן יהי בקרוב ממש, ו"שמחת עולם על ראשם"²⁷⁹.

* * *

עא. כרגיל בהתוועדות הקשורה עם יו"ד שבט — נערכת "מגבית" עבור "קרן תורה", שעל ידה מסייעים ליהודים שרוצים ללמוד תורה לשמה (ללא קשר לשאר ענינים, מבלי הבט על גודל מעלתם)²⁸⁰. וכאמור כמ"פ — יתן כל אחד כפי נדבת לבו הטהור, וכל המרבה הרי זה משובח.

וכל הרוצה — ירשום גם שמו ושם אמו, כדי להזכירו על הציון של בעל ההילולא, לכל המצטרך לו, בגשמיות וברוחניות גם יחד. [ואח"כ אמר: מסתמא יחלקו את הפתקאות כו].

* * *

עב. עוד ענין הרגיל בהתוועדויות אלו: להזכיר את "הניצנים נראו בארץ"²⁸¹ — אלו שיצאו ממדינה ההיא (גם ללא הפגנות רעשניות...), ובאו "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁸², שלמים בגופם ובנפשם גם יחד, והתיישבו בכפר חב"ד, בנחלת הר חב"ד, ובשיכוני חב"ד בכל מקום שהם²⁸³ — יצליח קרנם ויצליח מזלם, וילכו "מחיל אל חיל"⁸⁰ בענינים שלהם, ועד לעיקר הענין — הפצת המעיינות חוצה והפצת היהדות בכלל חוצה.

וענין זה ירחיב את המקום, וארץ ישראל בכלל, שתוכל לקלוט את ה"עולים" שיבואו מהארצות שבמצור ובשבי, נוסף על ה"עולים" מארצות הרווחה, ובאופן שיעלו כפי שצריכים לעלות לארץ-הקודש, שנקראת "פלטרין של מלך" (מלך מלכי המלכים הקב"ה)¹¹⁹, כך, שתהי' זו "עלי" ברוחניות ובגשמיות גם יחד.

(277) ע"פ פיוט "שומע תפלה" בתפלת שבט דאשתקד בסופה (תו"מ חנ"ט ע' 136). ערבית דיוהכ"פ. וש"נ.

(278) נצבים ל, ג.

(279) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

(280) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' בא, יו"ד

(281) שה"ש ב, יב.

(282) בא יו"ד, ט.

(283) ראה גם

אבל כאשר היחיד עובד ומתייגע — אפילו אם כחותיו מצד הלידה והטבע הם קטנים — הנה לא זו בלבד שגיגע להשיגים שהם לפי ערך היגיעה, אלא יתירה מזה, כדברי הגמרא²³²: "יגיעת ומצאת", "מצאת" דייקא, ולא "השגת" או "קבלת" וכיו"ב, היינו, שיתוסף אצלו שלא בערך לגבי היגיעה, בדוגמת ענין של מציאה שלא יגע בה, וכידוע שבכחה של היגיעה לא רק להביא את הכחות לידי גילוי מן הכח אל הפועל, אלא לפעול תוספת ברכה והצלחה ועד לאופן של מציאה.

ובלשון החסידות²³³ — שיש אתערותא דלתתא שממשיכה אתערותא דלעילא שבערקה, ועד שנעשה "אתר שלים", ולאח"ז ישנו הענין ד"מצאת" — אתערותא דלעילא שהיא למעלה שלא בערך מהאתעדל"ע שבאה ע"י אתעדל"ת, ולמעלה אפילו מהאתעדל"ע הראשונה שעוררה את האתעדל"ת.

וכפי שרואים מכמה סיפורים בדברי חכמינו ז"ל, שכאשר יהודי התייגע, הנה לא זו בלבד שקיבל לפי ערך יגיעתו, אלא קיבל גם ענין של מתנה — ובלשון חז"ל²³⁴, שכיון ש"עביד נייחא לנפשי" לכן "יהיב לי' מתנתא" — שלא לפי ערך העבודה והגיעה שהשקיע בזה.

וזהו מ"ש באברהם "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק" — שניתן לו זרע שהוא מלכתחילה באופן של "ארבה", כך, שגם כאשר ההתחלה היא מיהודי אחד ויחידי, הנה לאח"ז "ואתן ליצחק את יעקב"²³⁵, ולאחרי ש"ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים"²³⁵ (כפי שאומרים בהגדה), אזי באים לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים היעוד²³⁶ "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", כפירוש רש"י²³⁷ שקאי על ימי המשיח.

ס. וזוהי ההוספה מצד שמו השני של בעל ההילולא בנוגע לכללות העבודה לעשות מ"אחר" "בן":

אין להתיירא ולהתייאש מזה שלעת-עתה פעלו רק על יהודי אחד ויחיד, שתפסו אותו בקטנותו, ורק לשעה אחת — כי, יהודי זה הוא "יצחק", ובמילא יהי' הענין ד"ארבה את זרעו", שממנו יגדלו אח"כ אלפים ורבבות, והם יכבשו את עוג מלך הבשן, שאותו העמידו — יחד

(232) מגילה ו, ריש ע"ב.

טז, א. ב"ב קנו, א.

(233) ראה לקו"ת שה"ש כב, ב ואילך.

(235) יהושע שם, ד.

(236) עובדי' בסופו.

(237) וישלח לג, יד.

(234) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ

עם סיחון — בתור שומרים שבנ"י לא יוכלו להכנס לארץ ישראל²³⁸, ונמצא, שע"ז שכובשים אותו, פותחים את הדרך שלאח"ז יוכלו בני"י להכנס לארץ ישראל.

ועז"נ²³⁹ "אל תהי בז ליום קטנות":

אין לך להתפעל מזה שנראה לך (ויתכן שכן הוא באמת) שזהו ענין של קטנות ("א קלייניקייט") — כי, מדובר אודות יהודי, שנקרא "ארץ חפץ" ("כי תהיו אתם ארץ חפץ"²⁴⁰), כידוע דברי בעל ההילולא בשם הבעש"ט²⁴¹ שבנ"י (וכל יהודי בפרט) נמשלו ל"ארץ חפץ" שיש בה ריבוי אוצרות, מים חיים, אבנים טובות ומרגליות, שגנוזים במעבה האדמה, אלא שאצל אלו שהאוצרות הם בקירוב, צריך לחפור רק מעט, ומיד מוצאים את האבן הטובה או המים חיים, ויש כאלו שאצלם צריכים לחפור בעומק ובעומק יותר כדי להסיר את הענינים המעלימים והמסתירים.

והרי בענין זה היתה עבודת יצחק²⁴²:

עבודת אברהם היתה בענין הכנסת אורחים; עבודת יעקב היתה להעמיד את י"ב השבטים, או בלשון הקבלה — ענין המקלות²⁴³, ובלשון הנגלה — "יושב אהלים"²⁴⁴, "אהלו של שם ואהלו של עבר"²⁴⁵, שזהו"ע לימוד התורה; ואילו בנוגע ליצחק — ישנה אריכות הסיפור אודות חפירת בארות²⁴⁶.

וענין חפירת בארות הוא — לא באופן שמחדשים את מציאות המים; המים נמצאים כבר לפני"ז, אלא שיתכן שישארו בהעלם ולא יפעלו מאומה, ועבודתו של יצחק היא לחפור ולגלות את המים,

ואינו מתפעל מהעובדה שזוהי "ארץ פלשתים", ורועי אבימלך צועקים "לנו המים"²⁴⁷, אלא מצוה לחפור פעם אחת, פעמיים ושלוש וכו', עד שחופר באר שנקראת בשם "רחובות", "כי עתה הרחיב הוי' לנו ופרינו בארץ"²⁴⁸.

- (238) ראה פרש"י חוקת כא, כג. ר"פ בלק.
 (239) ע"פ זכרי' ד, יו"ד.
 (240) מלאכי ג, יב.
 (241) ראה כש"ט בהוספות סנ"ז. וש"ג (נעתק ב"היום יום" יז אייר).
 (242) ראה גם תו"מ חמ"ח ע' 261 ואילך.
 (243) ראה זח"א קסא, ב ואילך. מאמרי
 (244) תולדות כה, כז.
 (245) ב"ר פס"ג, יו"ד. הובא בפרש"י עה"פ.
 (246) ראה תולדות כו, טו ואילך.
 (247) שם, כ.
 (248) שם, כב.

ואז "ואני אראה בשונאי" — שכבר יסתדרו לכד איך לפעול בנוגע לשונאים, ע"י פעולות חשאיות, פעולות שעד עכשיו גרמו תועלת ממשית, שהרי יכולים להראות באצבע על אותם יהודים שהוציאו משם שלמים, הם ובניהם ובנותיהם, שמהלכים ברחוב בניו יורק, בתל אביב בירושלים ובכל תפוצות ישראל.

ויה"ר שמכאן ולהבא לא יצטרכו יהודי רוסיא כלל לעזרה של מישהו — "אל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם"²⁶⁸, אפילו כשה"בשר ודם" הוא יהודי.

ויקויים היעוד²⁶⁹ "אתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", באופן שהקב"ה בעצמו²⁷⁰ יתמסר לכל אחד מישאל בכל מקום שהוא, ועאכו"כ אלו שנמצאים במיצר ובשבי, ועאכו"כ אלו שנמצאים בארץ הקודש.

וכאשר הקב"ה יעשה זאת, הרי זה יהי' בחסד וברחמים, ובאופן שאפילו יהודי אחד לא ישאר בגלות; ולא באופן של הפגנות, אלא כלשון הנביא: "אומר לצפון תני"²⁷¹ ("אומר" דייקא, לא לשון של גזירה, או "ביד חזקה", ואפילו לא לשון דיבור²⁷²), והנביא אומר שזה יצליח!

[("כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק): אבל אינני רוצה להוסיף זאת, כי מיד יטפלו אלי שאני מדבר אודות נבואה, והרי אמרתי בעצמי²⁷³ שאיני נביא ולא בן נביא... כפי שטענו היתכן שאמרתי²⁷⁴ שקיום המצוות קשור עם בטחון הארץ, שכן, אע"פ שלא אמרתי זאת מעצמי, אלא זוהי נבואה מפורשת²⁷⁵, טענו, שדבר זה הי' יכול לומר ישע"י בזמנו, אבל בזמן הזה אסור לחזור על אזהרותיו של ישע"י! מדוע אסור לחזור על זה, הרי זו "נבואה"²⁷⁶ שהוצרכה לדורות"?! — כיון שזה לא מתאים עם הפוליטיקה שמנוהלת ע"י איש פלוני במפלגה פלונית וכו'].

וכאמור: במקום מתנת בשר ודם ועזרתם, עדיפה הדרך הטובה ומהירה והרגועה ביותר — שהקב"ה לא "יסמוך" (כביכול) על פעולות

- (פראג, תקנ"ב) כו, ד. נה, ד. אגרת הטיוול
 (לאחי המהר"ל) חלק הפשט אות ע. מד"ש
 לאבות פ"א מ"ז. מג"ע עה"ת וישלח
 (לעמבערג, תרמ"ב — מח, סע"ד. לובלין
 תרס"א — מא, רע"ג). ועוד.
 (268) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.
 (269) ישע"י כז, יב.
 (270) ראה פרש"י דלקמן בפנים.
 (271) ישע"י מג, ו.
 (272) ראה פרש"י תשא לב, ז. שמיני יו"ד,
 יט. בהעלותך יב, א.
 (273) לעיל סמ"ח. וש"ג.
 (274)
 (275)
 (276) ראה מגילה יד, א.

הקודש, וחלקם בתל אביב, ויודעים גם את הכתובת (ואלו שאינם יודעים — יכולים לברר אם רק ירצו).

וכאשר ידרשו זאת, ואפילו אם רק יודיעו שעומדים להגיש דרישה זו — הרי זה יוריד את הלחץ מאלו שרוצים ללכת בדרך הישר ולעשות את הטוב עבור יהודי רוסיה, שיוכלו לפעול לפי שיטתם, ולהתנהג כפי שהתנהגו במשך 46-45 השנים הראשונות.

ולא כפי שמתנהגים עכשיו — באופן שלא הי' לעולמים: יהודים נמצאים במיצר ושבי' למעלה מחמישים שנה, ואעפ"כ שתקו במשך 48-47 שנים. והרי הגויים הם אותם גויים, ואדרבה: המצב נעשה גרוע יותר.

וכל הטענות שנעשה קל יותר — הנה מי שיקרא את העיתונים הנמצאים תחת ההשפעה והלחץ של מארגני ההפגנה, יראה, שביום ראשון הם כותבים שהמצב נעשה קל יותר; ביום שני כותבים שנעשה גרוע יותר; ביום שלישי כותבים שבכלל לא יודעים מה נעשה שם; ביום רביעי כותבים נוסח חדש — שזו מדינה שבכלל לא נוגע מה נעשה שם; ביום חמישי כותבים שמנהלים מגעים; וביום ששי כותבים נוסח חדש. — מיום ליום משתנה הנוסח, כיון שהנוסח אינו קשור עם המציאות!

הם לא כותבים מהי המציאות, אלא ביום ראשון הוא כותב מה צריך לעשות לפי מה שמתקבל בשכלו, וכיון שבהתאם לכך צריכה להיות המציאות שם באופן כך, אזי כותב שכך היא המציאות! וביום שני מתקבל בשכלו באופן אחר, או שבא העומד על גביו וכועס עליו ואומר לו שהי' צריך לעשות באופן אחר, ובמילא צ"ל המציאות אחרת, ולכן כותב שהמציאות שם היא שונה! וכך גם הלאה לא ישיגו דבר מהעיתונים!

הדרך היחידה היא — שאלו שמרעשים, לפני שממשיכים לעשות משהו, יכנסו לחדר לפנים מחדר, וידרשו שיראו להם "שחור על גבי לבן" את כל פרטי הידיעות והמספרים וכו', ואז יצאו מכל ספק — מה צריך לעשות, ומה אסור לעשות מצד הציווי "לא תעמוד על דם רעך".

ע. ויה"ר שיקויים מ"ש²⁶⁶ "הוי' לי בעוזרי" — כידוע ה"צחות" של המגידים²⁶⁷ — שהקב"ה יעזור ליהודי רוסיה מאלו שרוצים לעזור להם אבל לא מבחינים בין עזר להיפך העזר...

(266) תהלים קיח, ז. אמשטרדם, תקל"ט) ח"ג בנשואין עמוד ט
(267) ראה עוללות אפרים (לובלין, ש"נ. מאמר שסח. חות יאיר חדש — אור יקר

וזו היתה נקודת העבודה של בעל ההילולא — "יוסף ה' לי בן אחר" — שחפר וגילה את ה"מים חיים" שמסתרים אצל כל אחד מישראל, גם יהודי שלעת-עתה קורא את עצמו בשם "אחר", כי, ברור הדבר שגם הוא קשור עם "מקור מים חיים", הוי' אלקים חיים, ולכן גם הוא "ארץ חפץ", ובודאי ש"לא ידח ממנו נדח"²⁴⁹, אלא שיש להתאזר בסבלנות, ולא לחסוך טירחא ויגיעה, עד למס"נ כפשוטה, כדי לחפור ולהגיע ל"באר", עד שיתחילו לזרום ה"מים חיים" שבתוכו.

סא. וזוהי ה"נחלה" וה"ירושה" שמסר בעל ההילולא לכל ההולכים "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו"²⁵⁰,

— וכדברי הגמרא במסכת עירובין²⁵¹: "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית" —

לעסוק בעבודה ד"יוסף הוי' לי בן אחר", ובזה גופא — גם עם הנוער, ובכולם — באופן של חפירת בארות.

ואז בטוחים שאין זו עבודה שתחזיק מעמד למשך השבת בלבד, או במוצאי שבת בלבד, וכיו"ב, אלא באופן ש"אין לו הפסק עולמית", כי, לאחרי שפעלו אצלו לעשות פעולה זו או מעשה טוב זה, ימשיך בעצמו לעבוד עבודתו ללא הפסק.

וע"י עבודה זו ממשיכים ופועלים את הזמן ותקופה ומעמד ומצב ש"הוי' ימלוך לעולם ועד"⁸⁹, באופן ש"אין לו הפסק",

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש.

* * *

סב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה.

* * *

סג. כרגיל בהתוועדות כזו — הנה כאן המקום להזכיר בפרט את אותם יהודים שאודותם דובר לעיל²⁵² באריכות גם בנוגע לטיפול בהם ובעניניהם, והסיכום הוא:

יש לחנך את הנוער — ומסתמא זה לא יהי' קשה לפעול עליהם

(249) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא (קמו, א).
ספ"ל"ט. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. (251) נד, א.
(250) לשון אדה"ז — תניא אגה"ק סז"ך (252) סל"ג ואילך.

— שלפני שעושים משהו, עליהם לפנות לאלו שמארגנים אותם ורוצים שיעשו באופן כך או באופן כך, ולדרוש מהם שיאמרו להם את האמת כמו שהיא: שיראו להם "שחור ע"ג לבן" כמה יהודים הצילו ע"י ההפגנות במשך כל השנים האלו!

ולומר להם: אתם בעצמכם יודעים ולכן ציוויתם למדינה אחרת (שיש בה אותו סוג של גויים) שיהרו שם באופן דיבורם ("היטן זיך מיט אַ וואַרט"), שלא לומר ולפרסם דברים קשים המכפישים וכו'; וגם בנוגע לאותה מדינה עצמה כבר נוכחתם לדעת — ממעשים בפועל — שבאופן חשאי הוציאו משם (אמנם "קמעא קמעא", אבל במשך השנים) כמה וכמה יהודים, ואילו ע"י רעש — הזיקו למאות ואלפי יהודים שנמצאים במצב השבור ונדכה ורצוף עד היום הזה!

מסתמא יענו שאין ידיעות על כך, או שהם אינם יודעים. ואז יענו, שאם הוא לא יודע — יפנה לעומד על גביו, ואם גם העומד על גביו לא יודע — יפנה לעומד על גבי העומד על גביו, עד שיגיעו לאלה שעומדים בראש פעולה זו בכל קצו תבל, שמונהגת ע"י מספר אנשים, שלהם יש את כל הידיעות: ידיעות ברורות אודות מאות ואלפי יהודים שנשלחו לגלות ע"י הפגנות אלו; וידיעות ברורות אודות מאות ואלפי יהודים שהוציאו באופן חשאי, ומבקשים שלא יעשו מזה רעש, כדי שיוכלו להמשיך בענין הוצאת היהודים משם, "קמעא קמעא", אבל בשלימותם.

ולאחרי שיספרו להם (לכל הפחות לאלו שרוצים שימשיכו לפעול בזה) את האמת כמו שהיא בנוגע להיזק שנגרם ע"י הפעולות שנעשו בעבר — יביעו חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא, שמכאן ולהבא לא יערבו את הבע"י של יהודי רוסיה עם שאר השאלות, שכן, ככל שתגדל חשיבותן, אין להתחשב בהן בשעה שמדובר אודות קיום ופרנסה של יהודים — שהרי פרנסה שם קשורה עם קיום כפשוטו; אין זה כמו פרנסה במדינה אחרת, שלאחרי שמפטרים אותו ממשרה אחת, יכול לפנות למישהו אחר, "פנים חדשות", שלא נוגע לו ה"ברוגז" של בעה"ב הראשון, אלא זוהי מדינה — כמו א"י — שהכל מונח בידיהם של אנשים אחדים, וכאשר מרגיזים אותם, אזי נעשים מפוטרים ממקור פרנסתם וכו' וכו'.

[אלו שיטענו ויאמרו שהשוויתי את המדינה ההיא עם א"י — הנה ח"ו "לחשוד" יהודי בענין כזה].

וכאן כבר לא שייך לטעון שמעולם לא ביקרתי שם, ובמילא מה אני ומי אני להביע דעה — שהרי אינני אומר דעה או שיטה, כי אם דבר

הנוסעים, וחילקה ארוחת בוקר או ארוחת ערב, שכללה — כנהוג במטוסים קומוניסטיים — יין ובשר עם כל הענינים, אבל גם לחם.

ולאחרי ששניהם אכלו בשלווה את הארוחה, פנה אליו הנציג הסובייטי ואמר לו: אינני מבין; זה עתה הרעשת איך יתכן שיהודי יהי בפסח ללא מצה, שהרי אסור לאכול חמץ, ולאחרי חמש דקות הגישו לך חמץ, והתיישבת יחד אתי ואכלת את החמץ בשלווה? ...!

— מוכן שלא חסרו לו טעמים להסביר שזה באונס בעל-כרחו וזה ברצון; שהוא איש "תרבותי" והם אנשים "חשוכים", וכל שאר ההסברות...

וזהו מה שברצוני להדגיש: לא תופסים שזהו דבר והיפוכו; הוא לא רואה סתירה בכך שצועק שיהודי חייב מצות לפסח, ולאחרי חמש דקות מתיישב לאכול חמץ בפסח! וסבור שהוא "מנהיג ישראל", כביכול, לפני ובשעת ולאחרי האכילה — ללא שינויים.

סח. הבאתי זאת רק בתור דוגמא להראות איך מתנהל הענין — שמתנהל באופן "דיפלומטי", וכפי שנתבאר לעיל (ס"ל) מהי "דיפלומטיא" אמיתית...

ובכן: כשמשחקים בדיפלומטיא והדבר נוגע לעניני כסף — גם אז ישנו הענין ש"התורה חסה על ממונם של ישראל"²⁶⁵; אבל כשמדובר אודות שלוש מיליון יהודים בנוגע לקיומם ופרנסתם, אזי (כאמור כמ"פ, ואחזור על זה עוה"פ) אסור לקשר זאת עם שאלה אחרת איזו שתהי'!

וכאמור, גם אם עושים זאת בשביל מטרה נעלית — כפי שתובעים ממני להתנהג כמו רלו"צ מברדיטשוב... — הרי אין מטרה יותר נעלית מאשר לדאוג לקיום וחיות של שלוש מיליון יהודים, ואסור לערב בזה ענינים צדדים איזה שיהיו!

סט. ונחזור שוב על סיכום הדברים:

אינני דורש שיחליטו לקבל שיטה זו או שיטה הפוכה; הדבר היחיד שאני דורש — וכל אחד זכאי לדרוש זאת — שלפני שעושים בענין זה דבר-מה, יש לדרוש שיגלו את המספרים האמיתיים בנוגע לפעולות שנעשו בזה, ומה נפעל על דם.

ואין זה אמת שאינם יודעים זאת; יש להם את כל המספרים בפרטיות, והם נמצאים במקום מיוחד במשרד מיוחד — בירושלים עיר

שיכולים לנצל את ההתלהבות והאנרגיה וה"שטורעם" של הנוער לענין של בנין.

סו. ואם כבר רוצים לערוך "הפגנה" לטובת היהודים שם — אזי ההפגנה הטובה ביותר היא:

כיון ששם לא נותנים ליהודים לחיות בגלוי ובפירסום בתור יהודים — לא בנוגע לעניני חילוניות, אלא בנוגע להנחת תפילין, שמירת שבת, ישיבות, כשרות, טהרת המשפחה וכו' — יש להרעיש ("ארויסגיין מיט אַ שטורעם") שכל יהודי חייב לשמור את כל המצוות, שעל ידם הוא יהודי (ולא ע"י פיסת-נייר שקונה ב-25 דולר, או ע"י פעולה אחרת שאינה קשורה ליהדות).

וכאשר יסעו לבקר שם, או יבואו משם לכאן, ויראו יהודים מהלכים ברחוב עם ציצית, שומרים על כשרות ושבת, בכל פינה יש ישיבה, ואין אף אחד (עאכו"כ מהצעירים) שלא חי כיהודי — זו תהי' ה"הפגנה" שבודאי תועיל ותציל, לא רק בגלל ששמירת תומ"צ ממשיכה ברכת ה', אלא גם כפשוטו בגשמיות.

וכפי שהגיעה משם הטענה: היתכן שאתם צועקים בנוגע ליהדות ברוסיה? — תסתכלו איך אתם מתנהגים אצלכם בבית!...
אלא שאודות טענה זו — לא מספרים!...

סז. ובקשר לזה אזכיר (ללא שמות...) עובדא שאירעה בזמן שערכו את ההפגנות לפני פסח:

אחד מאלה הנקראים בשם "מנהיגים", והיתה לו "יד" גם בענין זה [ואולי לא, אבל גם זה אי אפשר לדעת, כיון שהכל הוא בחשאי, ובכל אופן, הוא מהמנהיגים], טס באווירון בחול-המועד פסח [או בפסח עצמו]. — לי סיפרו אודות חול המועד פסח, אך אינני יודע אם זה מצד לימוד זכות... ובכל אופן, שיהי' חול המועד פסח] מפראג לפריז או לונדון או מדינה אחרת, וכיון שפראג היא במדינה קומוניסטית, ישבו שם גם באי-כח של המשטר ברוסיה.

במהלך הטיסה — שנמשכה כמה שעות — התפתחה שיחה ביניהם, והוא התחיל להסביר ולטעון: היתכן, ישנו עם שלם שצריך מצות לפסח, ומעזיזים לא להרשות להם וכו' וכו'. ובהיותו נואם טוב ("אָ גוטער ספיקער"), הסביר זאת היטב עם כל ה"שטורעם", כיד ה' הטובה עליו. וכיון שלא הי' לאן למהר, ישב הלה והקשיב לו בסבלנות.

בינתיים, כנהוג באווירונים, עברה ה"דיילת" המשמשת את

שחוותי על כתפי: אאמור ז"ל (עם כל התוארים שצריך לומר עליו) נשאר טמון שם ע"י הרדיפות והגזירות, וכן סבתי אס-אבי²⁵³, סבתי אס-אמי²⁵⁴, אחי²⁵⁵, דודי²⁵⁶ ובן-דודי²⁵⁷.

[אלא שלא שייך "להתגאות" בכך שיש שם קרובים שמסרו את נפשם על קידוש השם עבור החזקת היהדות; החזקת היהדות צריכה להיות מתוך זהירות עד כמה שאפשר שלא יזיק הדבר לבריאות הגוף].

סד. וכן יש לדרוש ולתבוע, שאם רוצים לעשות טובה ליהודים, לקיבוץ של יהודים ועד לקיבוץ גדול ביותר, באיזה ענין שיהי' — שלא יקשרו זאת עם הבעי' של עזרה ליהודי רוסיא; יש לעזור להם שיוכלו לחיות כיהודים, ואלו שרוצים לעזוב יוכלו לעזוב ולבחור לאן לנסוע — שבזה כבר פעלו ב"ה שלא ידגישו שאם הם נוסעים, עליהם לנסוע למקום אחד.

צרה זו היתה בנוגע לגרמניה — אם כבר מדברים אודות גלויות — שאמרו להם: או שתניחו לנסוע לא"י, ואם לאו — "בדם תהי' לנו הארץ"!

ואח"כ באים בטענות לרבי ("אָ גוטער איד") או רב מסויים, מדוע השאיר את היהודים בפולין וכו' וכו' — בה בשעה שהם (חלקם נמצאים כבר בעולם האמת) אלו שהשיבו לגרמנים: אם אתם מוציאים את היהודים אלינו, לא"י, אזי טוב הדבר, ואם לאו — יכולים הם להשאר בפולין, או היכן שנמצאים! ובגלל זה שילמו בחייהם מאות יהודים — לא בגלל הרביים ("גוטע אידן") או הרבנים בפולין, אלא בגלל אלו שנתנו מענה הנ"ל.

[אלא שע"פ אמונה לא שייך לבוא בטענה ליהודי, שהרי הוא לא הי' הבעה"ב... אבל אעפ"כ, גדולה הרחמנות עליו שהוא הי' בבחינת "שבט אפרו"²⁵⁸ של הקב"ה כשהחליט על כך, מצד ענינים שאינם מובנים כלל — כפי שאמר רבינו נשיאנו²⁵⁹ שאין חיוב ללמד זכות על הקב"ה

253 הרבנית מרת זעלדא רחל ליקטרינוסלב.

256 הרב שמואל שניאורסאהן. בשנת

254 הרבנית מרת רחל ינובסקי הי"ד — אשת הרה"ג וכו' וכו' ר' מאיר שלמה ינובסקי ז"ל. נרצחה ביקטרינוסלב ע"י שלטון הנאצי.

255 הור"ח אי"א נו"מ ובעל מדות דובער שניאורסאהן הי"ד. נרצח ע"י שלטון הנאצי בעת שהותו בעיירה איגרען בסמיכות

256 רב שמואל שניאורסאהן. בשנת תש"א נאסר והוגלה לסיביר (נפטר י"א כסלו תש"ד).

257 לע"ע לא נתברר למי הכוונה (המו"ק).

258 ע"פ ישעי' יו"ד, ה.

259 ראה גם תו"מ חל"ח ע' 116 הערה 63. וש"נ.

ולומר שמבינים זאת בשכל, בה בשעה שלא מבינים ולא צריך להבין זאת בשכל! ... — כאשר²⁶⁰ משה רבינו זעק בנוגע לרבי עקיבא "זו תורה וזו שכרה", הנה גם לאחרי המענה "כך עלה במחשבה", לא הבין זאת בשכלו, ולכן אמרו לו "שתוק"²⁶¹. ובכלל לא רצו שאצל משה רבינו יונח הדבר בשכל... אצלו צריכה להיות הזעקה "זו תורה וזו שכרה" [...].

ובאותה שיטה, רח"ל, רצו להתנהג בנוגע ליהודי רוסיא, וב"ה שכבר נתבטל הדבר, ומכאן ולהבא יהי' הנוסח שיתנו ליהודים לנסוע לאן שהם רוצים לנסוע, ואלו שרוצים לנסוע לא"י — יסיעו לארץ ישראל. — ח"ו לשלול את ארץ הקודש, אבל אין לקשר את הדברים באופן של תנאי, שבאם לאו אזי כו'.

בנוגע ליהודים הנמצאים שם, הרי זה איסור גמור — פיקוח-נפש של שלוש מיליון אנשים, ועאכו"כ שלוש מיליון יהודים — לקשר את הגורל והפרנסה שלהם (שקשורה עם עצם קיומם, כנ"ל) עם איזה ענין שיהי', ככל שיהי' גדול וקדוש.

אודות בעייתם יש לדון רק מצד נקודה אחת: אם זה יעזור להם להשאר שלמים, שיהי' להם מה לאכול, לחיות בריוח, ולהתנהג כמו יהודים, או שזה יזיק להם; וכל שאר הענינים — אין מקום לערובם בענין זה.

אין זה ענין של דיפלומטיא, לא ענין של פוליטיקה ולא ענין של מפלגה; כל איש ישר הולך, צריך להבין, שכאשר מדובר אודות חייו של מישהו, ועאכו"כ חייהם של רבים, ועאכו"כ חייהם של שלוש מיליון — עוברים על "לא תעמוד על דם רעך"¹⁷⁰, אם מקשרים זאת עם כל שאר השאלות, גם אם הן שאלות חשובות רמות ועיוניות וכו'.

וכאמור לעיל (סל"ד ואילך) שאלו שטוענים שיש להתנהג באופן מסויים בגלל שכך דורשים יהודים שנמצאים שם ולכן צריך לעשות כהוראתם, או שטוענים שאין כבר מה להפסיד — הרי זה מורה שאינם מבינים כלל את השאלה, כיון שאינם יודעים המצב שם, ולא מוצאים ידיהם ורגליהם בכל הענין.

ומוסיפים חטא על פשע — שבידעם (לאחרי שאומרים להם) שאינם יודעים מה שנעשה שם, לוקחים על עצמם האחריות לפסוק בענין של חיים והיפך החיים בנוגע לשלוש מיליון יהודים שנמצאים בבית-

האסורים, ואינם יכולים לעזור לעצמם, כיון ש"אין חבוש מתיר עצמו"¹⁶⁸, ועיניהם נשואות שיעזרו להם להישאר בחיים;

אבל לא "לעזור" שיוכלו לכתוב עליהם בכותרת הראשית של העיתונים שפלוגי בן פלוני הראה גבורה ועשה ענין שלא כדרך הטבע וכו' — כידוע פתגם בעל ההילולא²⁶², שענין המסירות-נפש יכול יהודי לדרוש מעצמו, אבל אסור לשלוח מישהו אחר למסור את נפשו — "לא תעמוד על דם רעך"!

ואפילו בנוגע לעצמו — הרי ידועה המחלוקת בהלכה בין הרמב"ם ושאר הפוסקים²⁶³. ובכל אופן, הרי זה ענין הקשור רק עם קיום מצוה; אבל בשביל להראות שיש גוי שהוא שקרן ויש גוי שהוא גזלן, או להראות שהוא לא מתפעל מ-210 מיליון גויים²⁶⁴ — על זה אסור למסור את נפשו, שהרי אין זה תפקידו לברר אם גוי פלוני הוא רצחן או שקרן, אם הוא צדיק, בינוני או רשע.

סח. וכאמור, כל הנ"ל לא נאמר בתור "שיטה"; בטוחני, ולמעלה מכל ספק, שכאשר ירעישו כדבעי, ויבואו ויאמרו דברים פשוטים — שאין להם טענות על אף אחד, אלא רצונם לדעת את האמת, הנה אם יעלה בידם ויתנו להם את המספרים המדוייקים, כמה אנשים הצליחו להציל באופן כך, ולכמה אנשים הזיקו באופן שני — לא ישאר ספק איך הם יתנהגו לאח"ז!

זאת ועוד:

יש גם ידיעה ברורה שכו"כ מהעומדים בראש מארגני ההפגנות סבורים שאין לערוך הפגנות, כיון שהן מזיקות ומבלבלות הן בחוץ-לארץ והן ברוסיא, אלא שהם לא יכולים לעמוד נגד הלחץ כו'.

ובכן: כשישמעו שהנוער מתחיל לרטון ולדרוש דין-וחשבון: מה שמותיהם של היהודים שיצאו מרוסיא בגלל ההפגנות, ואיך מתאים הדבר עם הדו"ח הרשמי של הוועידה שנדפס שחור ע"ג לכן שההפגנות לא הוציאו אף אחד וכו' (כנ"ל סל"ח) — הרי זה יפעל גם על אלה שהדבר הוא בידם, אלא שאין להם מספיק כח לעמוד נגד הלחץ שמפעילים עליהם, שמעביר אותם על דעתם, שיודעים שההפגנות מזיקות ליהודים, ויפסיקו להיטפל לנוער כדי לרתום אותם לעבודה של הירוס, בה בשעה

(262) ראה סה"ש תש"ב ע' 15. ובכס"מ שם.

(263) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ד (264) מספר התושבים בברית המועצות.

(260) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בקול (261) מנחות כט, ב. חנוק מבכי (החז"ל).